

РЕЦЕНЗІЯ

завідувача кафедри футболу

Національного університету фізичного виховання і спорту України,

кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента

Байрачного Олега Васильовича на кваліфікаційну роботу

Вей Біна «Вдосконалення функціональних можливостей футболістів вікової категорії U19», що подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 017 Фізична культура і спорт, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Актуальність обраної теми. Підготовка якісного спортивного резерву у футболі належить до комплексних проблем а її ефективність обумовлюється врахуванням багатьох факторів.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційне дослідження було виконано відповідно до теми 2.7 «Побудова раціональної системи підготовки у футболі» (№ державної реєстрації 0121U108335) і теми 2.4 «Сучасні технології управління тренувальними та змагальними навантаженнями у підготовці кваліфікованих спортсменів у водних видах спорту» (№ державної реєстрації 0121U108251) – згідно Плану науково-дослідної роботи НУФВСУ на 2021–2025 рр. Внесок дисертанта, як співвиконавця тем, полягав у визначенні пріоритетних напрямів дослідження, їх організації, систематизації, аналізі та інтерпретації отриманих кількісних даних, теоретичному узагальненні матеріалів.

Оцінка рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Дисертація Вей Біна є завершеною самостійною науковою роботою, що виконана на сучасному науково-методичному рівні, містить раніше не захищені наукові положення та теоретичні узагальнення, має важливе наукове та теоретичне значення для теорії та практики підготовки спортсменів у футболі, зокрема, розроблено та впроваджено в процес підготовки систему контролю та оцінки функціонального забезпечення спеціальної працездатності футболістів категорії U19.

За темою дисертації опубліковано 7 наукових праць: серед яких 4 статті у наукових виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України, 3 публікації апробаційного характеру.

У публікаціях, що виконані у співавторстві, здобувачу належить проведення дослідження, систематизація матеріалу, узагальнення наукової і методичної інформації, проведення аналізу змагальної діяльності футболістів 19-ти річного віку, опрацювання результатів досліджень і формулювання висновків.

Апробація результатів дисертації. Основні положення дисертаційної роботи представлені на XV–XVII Міжнародних конференціях молодих вчених «Молодь та олімпійський рух» (м. Київ, 2022–2024 рр.).

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у тому, що:

- вперше вирішено проблему формування спеціалізованої спрямованості спеціальної фізичної підготовки з урахуванням структурних компонентів функціонального забезпечення спеціальної працездатності футболістів категорії U19.

- вперше обґрунтовано і впроваджено системний підхід до орієнтації спеціальної фізичної підготовки футболістів категорії U19. В основі теоретичного обґрунтування лежить методологія побудови етапів багаторічної підготовки з урахуванням вікової періодизації багаторічної функціональної підготовки. Процес практичної реалізації системного підходу ґрунтується на даних педагогічного тестування і фізіологічного моніторингу функціонального забезпечення спеціальної працездатності футболістів.

- вперше розроблено систему контролю та оцінки функціонального забезпечення спеціальної працездатності футболістів категорії U19. Інтерпретацію показників контролю проведено на основі диференційованої та комплексної оцінки структури спеціального функціонального потенціалу футболістів.

- вперше розроблено і впроваджено в структури спеціальної підготовки футболістів в підготовчому періоді програму функціональної підготовки,

спрямовану на вдосконалення функціонального забезпечення спеціальної працездатності футболістів U19.

- вперше визначені шляхи інтеграції засобів і методів функціональної підготовки до системи спеціальної фізичної підготовки футболістів категорії U19.

Крім того були отримані дані, що підтверджують наукові і науково-методичні принципи організації тренувального процесу на етапі підготовки до вищих досягнень, які сприяють формуванню умов спеціальної інтенсифікації тренувального процесу професійних футболістів, зокрема преадаптації наявного функціонального потенціалу спортсменів категорії до 19 років (U19).

Також набули подальшого розвитку відомості про значущість спортивної орієнтації для оптимізації структури і змісту спеціальної фізичної підготовки на основі урахування функціонального забезпечення спеціальної працездатності спортсменів на етапі підготовки до вищих досягнень, а також про можливості управління тренувальними і змагальними навантаженнями на основі застосування узагальнених принципів побудови тренувального процесу з урахуванням закономірностей багаторічної функціональної підготовки футболістів категорії U19.

Виходячи з цього, можна зазначити, що представлена робота містить нові наукові дані, важливі для сучасної практики підготовки у футболі, а також в контексті майбутньої перспективи розвитку виду спорту.

Практичне значення отриманих результатів полягають в тому, що отримані в ході дисертаційного дослідження результати розкривають нові можливості вдосконалення тренувального процесу футболістів на етапі підготовки до вищих досягнень. Дисертант обґрунтував науково-методичний підхід до формування спортивної орієнтації в якості системного компонента управління тренувальними та змагальними навантаженнями і засоби його практичного впровадження в структури підготовки юних кваліфікованих футболістів 17-18 років.

Теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка моделі спортивної орієнтації дозволило сформуванати методичні основи вдосконалення тренувального процесу юних кваліфікованих футболістів вікової категорії U19. Закономірності виявлені при дослідженні функціональної орієнтації підготовки сформували певні принципи побудови тренувального процесу на основі наявного рухового потенціалу і типологічних особливостей функціонального забезпечення спеціальної працездатності футболістів 19-ти років.

Результати наукових досліджень впроваджено в роботу футбольного спортивного клубу Уханського професійного коледжу. Представлені в роботі матеріал і висновки використані при викладанні курсу дисципліни «Теорія і методика тренерської діяльності в обраному виді спорту» у закладах вищої освіти спортивного профілю, що підтверджено відповідним актом впровадження у навчальний процес кафедри футболу НУФВСУ. Представлені в роботі матеріали використані у системі підвищення кваліфікації спортивних працівників, що підтверджено відповідним актом впровадження у навчальний процес Центру підвищення кваліфікації та перепідготовки НУФВСУ.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Представлені в роботі наукові положення, висновки і рекомендації в достатній мірі обґрунтовані експериментальними даними, відповідають меті та завданням роботи. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується тривалістю та кількістю експериментальних досліджень, використанням у роботі сучасних методів, які відповідають вимогам спортивної та наукової метрології, застосуванням комплексу діагностичної апаратури, що повністю відповідає завданням.

Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням адекватних методів дослідження, що відповідають меті і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу. Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які

розроблені в дисертації.

Академічна доброчесність. При детальному аналізі структури та змісту дисертації, а також наукових публікацій за результатами дослідження ознак порушення академічної доброчесності не виявлено.

Характеристика основних положень роботи. Дисертаційна робота містить анотацію, список публікацій здобувача за темою дисертації, зміст, перелік умовних позначень, вступ, шість розділів та висновки до них, загальні висновки, практичні рекомендації, список використаних джерел, додатки (всього 5 додатків). Обсяг основного тексту дисертації складає 171 сторінку. Цифровий матеріал дисертації ілюстровано 5 таблицями та 11 рисунками. Список використаних джерел складає 164 найменувань, з яких 34 – кирилицею та 130 – латиницею.

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність обраної теми роботи, окреслено зв'язок роботи з науковими планами, темами, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено дані про апробацію отриманих результатів, структуру роботи.

У першому розділі *«Шляхи підвищення ефективності тренувального процесу футболістів на етапі підготовки до вищих досягнень»* здійснено ґрунтовний аналіз літературних джерел, що дозволив сформулювати теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження та зокрема висвітлити такі питання як: зміст та спрямованість навчально-тренувального процесу та змагальної діяльності на етапі підготовки до вищих досягнень; особливості спеціальної підготовки футболістів 19-ти років; функціональна підготовленість спортсменів у футболі, як основа реалізації техніко-тактичних завдань та ефективності ігрової діяльності.

У другому розділі *«Методи та організація дослідження»* представлено опис методів та способів їх використання під час проведення дослідження, обґрунтовано їх вибір відповідно до мети, завдань, об'єкта та предмета. Наведено відомості про контингент випробуваних та етапи дослідження.

Науково-методичне обґрунтування і організація дослідження здійснювались з урахуванням загальнонаукових і методологічних принципів цілісності наукових досліджень і їх подальшого практичного впровадження.

Під час виконання дисертаційного дослідження були використані наступні методи: мета-аналіз даних спеціальної літератури; синтез і узагальнення; педагогічне спостереження; педагогічний експеримент, що передбачав засоби контролю, оцінки і інтерпретації показників функціональних можливостей (CRS & IE test –VO₂, VE/VCO₂, La) і рухової діяльності в процесі реалізації потужності і ємності анаеробного енергозабезпечення, спеціалізованих проявів функціональних можливостей футболістів U19 («Тест 10», «Тест 30», W «Тест 90» – W) та методи математичної статистики.

Дослідження проводилися в чотири етапи з 2021 р. по 2025 р.

У *третьому розділі «Теоретико-методичні засади програмного забезпечення фізичної підготовки футболістів на етапі спеціалізованої базової підготовки»* представлено матеріали, що, на основі системного аналізу досліджуваної проблеми, розкривають запропонований автором загальний алгоритм функціональної підготовки футболістів U19. У форму модульної структури дисертант запропонував програму, реалізація якої сприяє послідовному підвищенню функціональних можливостей гравців на етапі підготовки до вищих досягнень. Одним з основних принципів, що обумовлює представлений підхід до вдосконалення спеціальної підготовленості футболістів досліджуваної категорії є те, що реалізація одного модуля є передумовою підвищення ефективності вирішення задач на наступному.

У *четвертому розділі «Специфічні характеристики функціонального забезпечення спеціальної працездатності футболістів на етапі спеціалізованої базової підготовки»* визначивши ключові фізіологічні компоненти забезпечення спеціальної підготовленості футболістів U19, автор представив результати експериментальних досліджень, що полягали в оцінці анаеробної алактатної та лактатної (гліколітичної) потужності, аеробної

потужності та ємності, кінетики, стійкості енергозабезпечення. За допомогою сучасної спеціальної апаратури та інформативних тестових завдань були отримані дані, що характеризують рівень спеціальної підготовленості досліджуваних груп.

Проведений порівняльний аналіз результатів дослідження щодо рівня фізіологічної напруженості при роботі на витривалість специфічного характеру двох груп різного рівня загальної підготовленості дозволив визначити вимоги до функціональної підготовленості футболістів вікової категорії U19.

У п'ятому розділі «Орієнтація функціональної підготовки футболістів вікової категорії U19 на етапі підготовки до вищих досягнень» представлено та проаналізовано основні результати дослідження, а саме дані щодо фізичної працездатності за результатами педагогічного тестування (короткий анаеробний тест ("тест 10"); середній (проміжний) анаеробний тест ("тест 30"); довгий анаеробний тест ("тест 30"); комплексний аеробно-анаеробний переривчастий тест ("CRS & IE test")) та функціональної діагностики. Аналізувались показники, що дозволяють оцінити ступінь мобілізації потужності та ємності системи енергозабезпечення, її анаеробного та аеробного компонентів футболістів вікової категорії U19.

Важливим моментом представлених результатів є успішна спроба дисертанта органічно імплементувати дані контролю в структури тренувального процесу як інтегрований компонент управління цілісними циклами підготовки – «навантаження - відновлення – адаптація».

Запропонований автором моніторинг фізичної підготовки дозволив визначити ефективність авторської програми фізичної підготовки, спрямованої на підвищення працездатності на основі підвищення ергометричних характеристик потужності та ємності системи енергозабезпечення.

У шостому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» здійснено узагальнення результатів дослідження і теоретичного аналізу,

сформовані основні результати дисертаційного дослідження, розкрита практична та теоретична значущість проведеної роботи. У процесі дисертаційного дослідження було отримано три групи даних: результати, що підтверджують раніше відомі положення, набули подальшого розвитку та результати, що отримано вперше.

Зокрема автором вперше було отримано такі результати та сформульовано наступні положення:

- вирішено проблему формування спеціалізованої спрямованості спеціальної фізичної підготовки з урахуванням структурних компонентів функціонального забезпечення спеціальної працездатності футболістів категорії U19.
- Обґрунтовано і впроваджено системний підхід до орієнтації спеціальної фізичної підготовки футболістів категорії U19. В основі теоретичного обґрунтування лежить методологія побудови етапів багаторічної підготовки з урахуванням вікової періодизації багаторічної функціональної підготовки. Процес практичної реалізації системного підходу ґрунтується на даних педагогічного тестування і фізіологічного моніторингу функціонального забезпечення спеціальної працездатності футболістів.
- Розроблено систему контролю та оцінки функціонального забезпечення спеціальної працездатності футболістів категорії U19. Інтерпретацію показників контролю проведено на основі диференційованої та комплексної оцінки структури спеціального функціонального потенціалу футболістів.
- Розроблено і впроваджено в структури спеціальної підготовки футболістів в підготовчому періоді. Програму функціональної підготовки, спрямовану на вдосконалення функціонального забезпечення спеціальної працездатності футболістів U19.
- Визначені шляхи інтеграції засобів і методів функціональної підготовки до системи спеціальної фізичної підготовки футболістів категорії U19.

Робота містить висновки, список використаних джерел та додатки, де відображені в тому числі і акти впровадження результатів.

Стиль та мова дисертації. Дисертаційна робота написана українською літературною мовою, лаконічно, методично грамотно.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи. В цілому позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Вей Біна, варто зазначити ряд дискусійних положень та недоліків:

1. Текст дисертації потребує суттєвої редакційної та стилістичної правки.
2. Можливо доцільним є в переліку умовних позначень зазначити загально прийняте умовне позначення досліджуваного контингенту, вказавши вікові межі гравців відповідної категорії і надалі в тексті використовувати лише скорочений варіант U19 не прописуючи кожного разу вікові межі футболістів.
3. Мету роботи доцільно сформулювати з відображенням отриманого в ході досліджень результату (розробленої та обґрунтованої системи контролю та програми функціональної підготовки футболістів U19).
4. Коректніше в якості об'єкта дослідження сформулювати не футболістів відповідної категорії, а напрям підготовки (фізична), складовою якої є функціональна підготовка футболістів, яка, в свою чергу, виступає в якості предмета досліджень.
5. Враховуючи кваліфікацію спортсменів, які взяли участь в дослідженні об'єм вибірки кожної експериментальних груп мав би бути більшим ніж 9.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Вей Біна «Вдосконалення функціональних можливостей футболістів вікової категорії U19» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, практичну та теоретичну значущість, відповідає вимогам МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої

ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами), а її автор Вей Бін заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

кандидат наук з фізичного виховання і спорту,

доцент, завідувач кафедри футболу

Національного університету

фізичного виховання і спорту України

Олег БАЙРАЧНИЙ